

Foredrag i Oslo Militære Samfund Mandag 5. januar 2004

ved

Kristin Krohn Devold

Forsvarsminister

Nyttårsforedraget i
Oslo Militære Samfund

Fra snuoperasjon til transformasjon

Generaler og admiraler; ærede forsamling.

1. INNLEDNING

Det er alltid en ære å holde nyttårsforedrag her i Oslo Militære Samfund. Når temaet er forsvars- og sikkerhetspolitikk, er dette Norges mest prestisjefylte talerstol.

OMS ble stiftet av unge, dristige og endringsvillige menn. Menn som ville noe nytt. På medlemslisten stod 58 navn, ingen over 40 år. Majorer og høyere offiserer hadde ikke adgang.

‘Samfundet’ var preget av dynamiske diskusjoner og fokus på fremtiden. Senere har til og med generaler, og statsråder, bidratt til debatten.

I Forsvaret har vi nå lagt to år bak oss med stor omstilling og krevende tiltak. Nettopp dristighet og endringsvillighet har vært avgjørende. Vi er på rett vei - fremover.

- Vi har vist at Forsvaret er en *lærende* organisasjon – som kan tenke nytt.
- Vi har vist at vi er en *levende* organisasjon – som tilpasser seg.
- Vi har vist at vi er *ledende* i NATO på viktige områder,
- og, vi har vist at Forsvaret kan *levere* styrkene som trengs.

Det er min visjon for Forsvaret: En lærende, levende og ledende organisasjon – som kan levere.

For at Forsvaret skal kunne møte det uforutsette, når det måtte oppstå, der det måtte oppstå, må vi ha evne til å reagere.

Snuoperasjonen er iverksatt. Nå setter vi militær transformasjon på dagsorden.

2. HVA HAR VI FÅTT TIL SÅ LANGT?

Fredag 7. november lettet en russisk Antonov fra Gardermoen, med personell fra Telemark bataljon. De skulle halve globusen rundt - til Afghanistan.

Bare fire uker tidligere ba NATOs generalsekretær om styrker til å beskytte Loya Jirga, Afghanistans nasjonale storråd.

For det første er en ny Afghansk grunnlov avgjørende for den videre politiske utviklingen i Afghanistan.

For det andre bidrar politisk orden i Afghanistan til at landet ikke lenger egner seg som treningsområde for fremtidige terrorister.

Kan vi bidra til å redusere antallet trente terrorister, har vi gjort mye, også for vår egen sikkerhet. Eller som Lord Robertson sa på NATO-møtet i desember: "Hvis vi ikke drar til Afghanistan, kommer Afghanistan til oss."

For det tredje står NATOs leveringsevne på spill i Afghanistan. NATO har påtatt seg et oppdrag. Oppdraget skal utføres. Demokratiet skal få lov å utvikle seg. I går ble grunnlovskastet vedtatt. Norge gjør sitt – med det som trengs.

Forsvaret har vist evne til å levere viktige styrkebidrag til alliansen, på kort varsel. Forsvaret har også viktige bidrag på Balkan, i Irak og i Middelhavet.

Går vi få år tilbake var situasjonen annerledes.

Etter NATOs operasjon mot Milosevic på Balkan i 1999, slet Forsvaret med å sette opp den styrken vi selv hadde meldt inn som vårt bidrag til KFOR.

Først tre måneder etter at KFOR var fullt innsatt i operasjonsområdet, deployerte den norske bataljonstridsgruppen.

Da styrken endelig nådde frem til Kosovo, skal sjefen for KFOR-styrkene, general Sir Micheal Jackson, ha sagt: "*What took you so long? Have you been walking?*"

For en hæroffiser av den gamle skole, kan generalens spørsmål bli oppfattet som et kompliment. Ingen kan gå lengre, eller bære tyngre, enn norske gutter og jenter.

Men meldingen var en krass kritikk av Norges militære leveringsevne, innpakket i britisk *understatement*.

Dette er ingen kritikk av de som reiste ned. De gjorde en meget god jobb. Jeg nevner episoden for å sette fokus på konsekvensene av et Forsvar med mangelfull reaksjonsevne.

Både deployeringen til Afghanistan og til Irak, viser at Forsvaret har tatt et imponerende kvantesprang når det gjelder reaksjons- og leveringsevne. Vi har vist læringsevne!

Dette er en uforbeholden honnør, ikke bare til de som reiste til Kosovo, til Kirgisistan, Afghanistan og Irak. Det er også en honnør til alle som i ulike støttefunksjoner gjorde det mulig å gjennomføre oppdragene.

Det er heller ikke bare en honnør til de som i dag er i Forsvaret. Dagens forsvar, er et produkt av en kultur og en utvikling som alle her i salen har bidratt til, både dere unge – og dere ikke fullt så unge.

Ser vi på hva Forsvaret har oppnådd de siste årene, er mye gjort riktig.

St.prp. nr. 45 – fireårsproposisjonen fra våren 2001 – innledet sin krisebeskrivelse med å si at Forsvaret sto i en kryssild mellom to ubalanser. Én ubalanse mellom ressursbehov og ressurstilførsel, og én ubalanse mellom Forsvarets innretning og Forsvarets oppgaver.

Et halvår senere ble vårt gamle verdensbilde sprengt i luften av kaprede fly over Manhattan. Situasjonen ble ikke mindre ubehagelig etter dette.

Forsvaret gjennomfører en dyptgripende omstrukturering, samtidig med at vi er med i krevende operasjoner i deler av verden hvor ingen for få år siden kunne forestille seg uniformerte nordmenn.

Noen påstår at offentlig sektor mangler evne til omstilling. Min påstand er tvert imot at ytterst få private bedrifter ville evnet å foreta en slik omstilling, på en så imponerende måte.

Da vi møttes her i fjor listet jeg opp 7 viktige arbeidsoppgaver for 2003:

1. For det første sa jeg at Forsvarets øverste ledelse skulle bli mindre, og mer effektiv. Det nye integrerte forsvarsdepartementet skulle være en realitet fra 1. august.

Det har vi klart. Et integrert forsvarsdepartement og en ny forsvarsstab er på plass, med gode erfaringer og ideer til forbedring. Disse erfaringer muliggjør finpusning og justering av organisasjonen i god tid før det nye departementbygget står klart.

2. For det andre sa jeg at Norge måtte sikre vår plass i NATOs nye kommandostruktur. Jeg lovet at vi skulle arbeide hardt for å vise at Norge burde bli valgt som alliansens "europiske fotavtrykk" til NATOs nye strategiske kommando ACT, *Allied Command Transformation*.

Vi klarte det. *Joint Warfare Centre* er på plass i Stavanger, direkte underlagt ACT i Norfolk. Og, vi etablerer et alliert kompetansesenter for vinteroperasjoner på Jåtta.

Vi kan tilby de beste øvings- og treningsforhold for våre allierte, også for NATOs nye reaksjonsstyrke, NATO Response Force.

Når allierte trener i Norge, høster vi kompetanse, og våre allierte får kunnskap om norske forhold. Alliert tilstedeværelse sikres.

3. For det tredje lovet jeg at forsvarssjefens militærfaglige utredning skulle foreligge på senhøsten.

Det har vi klart, og departementet jobber på spreng med neste 4- års proposisjon fra 2005 til 2008 – ett år før tiden.

4. For det fjerde lovte jeg å følge opp PCC, kapasitetsforpliktelsene vi påtok oss under toppmøtet i Praha.

Det har vi klart. Norge ledet NATOs arbeide med ny kapasitet for strategisk sjøtransport. 9 land undertegnet før jul en avtale om beredskapskontrakter for NATOs hurtig-deployerbare reaksjonsstyrker. Gjennom denne type kontrakter med skipsfartsnæringen, sparer nasjonene store investeringer.

Et annet eksempel fra PCC er spleiselaget med 10 andre land, om strategisk transportflykapasitet. Vi betaler for tilgang på et visst antall flytimer i året med store transportfly, større enn de vi eier selv. Og Norge er med på et spleiselag for å skaffe lufttankingskapasitet til våre F-16 fly.

Vi får kort og godt mer – for mindre!

5. For det femte sa jeg at samarbeidet med våre nærmeste allierte skulle styrkes, blant annet gjennom en Nordsjøstrategi.

Det har vi klart. Vi fløy over Afghanistan sammen med Danmark og Nederland. Hæren er i ferd med å etablere et tett samarbeid med Nederland om bytte av materiell. Og, Telemark bataljon er meldt inn til NATOs hurtigreaksjonsstyrke våren 2005, som del av det tysk-nederlandske korpset.

Igjen: Mer effekt, for mindre – gjennom samarbeid.

6. For det sjette sa jeg at Norge ville støtte rollefordeling og samarbeid mellom NATO og EU, og dermed unngå å kaste bort penger på doble strukturer.

Jeg skulle ønske jeg kunne si at vi også har lyktes med det. Vårt utenforskap tilsier dessverre at resultatet av det arbeidet avgjøres av andre enn oss. Å få Norge inn i EU tar lengre tid enn ett år – men min ambisjon er at vi på sikt skal lykkes.

7. Til slutt sa jeg at vi ville følge opp arbeidet i NATO-Russland rådet, og jobbe for at NATOs partnerskap med Russland ble tettere.

Det har vi klart – i godt samarbeid med russerne. Vi har i dag en positiv dialog med vårt store naboland i øst.

Norge har utvekslingsbesøk med Russland innenfor alle forsvarsgrener, og i oktober presenterte Russland for NATO sin "hvitebok" for det Russiske forsvar, blant annet med ambisjon om en NATO-interoperabel brigade.

I 2003 nådde vi de mål vi satte oss.

Vi vrir ressursstrømmen fra støttevirksomhet til operativ virksomhet. Vi deltar i internasjonale operasjoner med styrker av høy kvalitet. Vi møter de krav dagens trusselsituasjon stiller til moderne militære styrker.

Forsvaret høster stor anerkjennelse for dette, og vår troverdighet som en seriøs alliansepartner er styrket.

Det kan hende at kornet modnes litt sent her i nord, men når det først høstes er det ingenting å si på kvaliteten.

3. UTFORDRINGENE FREMOVER

Vi har fått til mye. Men mye gjenstår.

Norges trygghet er knyttet til internasjonal trygghet. Det er derfor vi ønsker å bidra til å skape et trygt, åpent og fritt verdenssamfunn. Vi skal kunne stole på at Forsvaret leverer det som trengs, både nasjonalt og internasjonalt.

I en omskiftelig og uforutsigbar verden, trenger vi imidlertid mer enn en engangs snuoperasjon. Derfor fokuserer både NATO og Norge nå på militær "transformasjon".

3.1. Transformasjon

Vi skal sikre en varig evne til å endre våre militære styrkers egenskaper, måten styrkene er sammensatt på og måten vi opererer på.

Militær transformasjon skal være en vedvarende og offensiv prosess. En prosess som utvikler og integrerer nye konsepter og doktriner. En prosess som forbedrer Forsvarets kapasiteter, Forsvarets organisasjon, og Forsvarets evne til å samvirke både nasjonalt og internasjonalt.

Det kan bare skje ved at vi endrer vårt tankesett.

Jeg har i kveld invitert tre utenlandske gjester til å delta sammen med oss på videoskjermen. Dette fordi utfordringene gjelder alle NATO-land, ikke bare Norge.

Sjefen for den nye kommandoen Allied Command Transformation, som har erstattet SACLANT, admiral Giambastiani sier oss følgende om transformasjon: *(videoopptak med admiral Giambastiani avspilles)*

En tilpasning til endrede omgivelser, er ikke revolusjonerende. Det er noe alle organisasjoner gjør.

Det nye med fokuset på militær transformasjon er at evnen til fortløpende endring, uten at det foreligger en konkret trussel eller motstander, gjøres til en permanent del av de militære styrkenes virksomhet.

Skal vi få økt reell forsvarsevne, må vi kvitte oss med noe mental bagasje fra gårsdagens trusselbilde.

Vi kan ikke lenger skreddersy Forsvaret for å møte én spesifikk trussel, én spesifikk krig, slik vi gjorde frem til 1989.

I vår tid er det ikke spørsmål om vi er “godt” eller “dårlig” forberedt til én spesifikk krig på ett spesifikt tidspunkt. Spørsmålet er om vi til enhver tid er anvendelige, til enhver tid i stand til å levere. Det er derfor vi fokuserer på transformasjon.

3.2. "Usability"

På NATO-toppmøtet i Praha, var mål nr. 1 å styrke NATOs "Capability" eller evne. Det skulle skje gjennom nye kapasiteter kalt PCC, ny reaksjonsevne gjennom NATO Response Force, og en ny kommandostruktur. NATO skulle få bedre evne til å levere. På NATO-toppmøtet i Istanbul til sommeren vil mål nr. 1 være å styrke NATOs "Usability" - eller anvendbarhet! NATO, og Norge, skal ha bedre evne til å levere der det trengs, og når det trengs.

Det var et hovedtema på NATO-møtet i desember.

(videoopptak med daværende generalsekretær i NATO, Lord Robertson avspilles)

Hva betyr det for Norge at Forsvaret skal være "usable", eller anvendbart?

Å være anvendbar betyr å ha raske, gripbare og troverdige kapasiteter for tilstedeværelse, suverenitetshevdelse, overvåkning og krisehåndtering her hjemme. Det er alltid det viktigste!

Å være anvendbar betyr også å ha evnen til å sikre at NATO kan og vil støtte oss her hjemme, dersom situasjonen tilsier det. Det gjør vi ved å demonstrere egen forsvarsevne og forsvarsvilje. Globalisering og teknologisk utvikling har gjort at konflikter langt fra Norge kan få direkte konsekvenser for oss her hjemme. Beskyttelsen i geografisk avstand har blitt betydelig mindre.

Norges interesseområde strekker seg derfor i dag fra Grense Jakobselv til gatene i Kabul. Å være anvendbar betyr at vi kan stille både hjemme og ute når det trengs. Begge oppgaver er avgjørende for vår egen sikkerhet.

Å være anvendbar betyr å ha evnen til å bruke militær slagkraft sammen med våre allierte, både ved norskekysten og i Afghanistan.

Vi viser vår anvendbarhet hver gang "oppdrag utført" meldes tilbake. Det gjelder når oppdraget er å håndheve norsk suverenitet i nordområdene eller slepe en oljetanker i drift. Det gjelder når oppdraget er å ødelegge en underjordisk bunker, fly medisiner til en beleiret by, eller bistå det sivile samfunn i å etablere et stabilt og demokratisk styresett.

"Oppdrag utført" er når vi reiser opp igjen nedrevne strømmaster i Irak og når vi beskytter grunnlovsprosessen Loya Jirga i Afghanistan.

Beslutningen i Praha om å opprette NATOs nye hurtige reaksjonsstyrke, NATO Response Force eller NRF, er et viktig tiltak for å bli mer anvendbar og skape troverdighet for vår kollektive sikkerhet.

Ansvarlig for dette er sjefen for NATOs operative kommando, SACEUR - General James Jones. *(videoopptak med general James L. Jones avspilles)*

NRF skal ha evne til å holde høy beredskap over tid. Å være anvendbar betyr at Norge bidrar til NRF med enheter og avdelinger, tilpasset Forsvarets evne og NATOs behov.

NRF er en ny måte å melde inn styrker til NATO på, en rotasjonsordning ellet vaktordning mellom land som gir mer rettferdig belastning på medlemslandene – og mer reell reaksjonsevne for NATO.

3.3. Leveringsdyktig, lærende, levende og ledende

Å være anvendbar betyr ikke bare å være *leveringsdyktig*. En anvendbar organisasjon må også være *lærende*, *levende* og *ledende*. Alle de 4 L'ene er en forutsetning for at vi skal lykkes med transformasjonen av Forsvaret.

Hvis Forsvaret skal være en *lærende* organisasjon må vi være i stand til hurtig å omsette våre erfaringer til nye doktriner og operasjonskonsept.

De erfaringene vi får fra faktiske operasjoner, eller trening og øving med allierte, skal danne grunnlaget for nye doktriner og operasjonskonsepter, bedre tilpasset nye trusler. Konseptutvikling og eksperimentering må derfor være en integrert del av Forsvarets virksomhet.

Hvis noen føler at jeg går i ring nå, følger dere godt med.

Vi snakker nemlig om en sammenheng – eller et hjul – der erfaringer fra konkrete operasjoner, erfaringer fra siste øvelse, eller fra ny teknologi, sammen utvikler fremtidens doktriner.

Vi skal dra stor nytte av at Joint Warfare Center er lagt til Norge, basert på den viktige rollen senteret vil ha i NATOs arbeid med konseptutvikling, med øvelser, trening eller eksperimentering.

Norge er unikt som treningsområde for allierte. Det gir oss selvsagt alliert tilstedeværelse. Men det gir oss også verdifulle erfaringer, det gir oss en unik "link" mellom trening og operasjoner, link mellom resten av forsvars-Norge og Jåtta.

Derfor har vi etablert et senter for militær erfaring "lessons learned" på Jåtta. Senteret skal sikre at erfaringer fra øvingsaktivitet og operativ virksomhet, mates direkte inn i arbeidet med å utvikle nye relevante doktriner.

Hvis Forsvaret skal være en *levende* organisasjon, må organisasjonen være velproporsjonert. Vi kan ikke ha en organisasjon, med så stort hode at bena ikke kan bære det. Det er derfor vi foretar kutt i strukturer som det ikke lenger er samme behov for.

En levende organisasjon krever også rom for initiativ og kreativitet. Skal vi eksperimentere oss frem til forbedringer, må Forsvaret dyrke frem flere som evner å se nye løsninger og nye bruksmåter for eksisterende materiell. Vi må dyrke entreprenører som kan sette løsningene ut i livet.

Det fellsoperative miljøet ved Norwegian Battle Lab and Experimentation, NOBLE, er et eksempel på hva vi kan få til ved å stimulere kreativitet og initiativ. Skal vi lykkes med transformasjonen av Forsvaret må vi tørre å utvikle nye løsninger, tørre å være i fremste rekke.

Hvis Forsvaret skal være en *ledende* organisasjon må vi være en organisasjon som tør å være blant de beste, og være stolt av det.

Det er et faktum at Norge kan tilby militære kapasiteter på områder der vi er blant de beste i verden.

Operasjoner i vinterklima, kystnære operasjoner, transportkontroll, minerydding, eksplosivrydding og flernasjonalt logistikk, er områder hvor Norge er i "ledelsen". Dette fordi kompetanse på disse områdene har vært avgjørende for vår egen forsvarsevne. Fordi vi har komparative fortrinn her, har vi allerede viktige nisjeområder å tilby NATO, som NATO har stor bruk for.

Noen påstår at vi i Norge snart bare har nisjekompetanser. Det er feil. Nisjene inngår i hele avdelinger, bataljoner og brigader, som før. Det er imidlertid ikke slik at NATO nødvendigvis etterspør en hel bataljon, bare en liten del. Derfor er verktøykasseprinsippet viktig. Vi skal kunne bidra med en samlet enhet, eller med mindre enkeltdeler.

Et *leveringsdyktig* Forsvar betyr et Forsvar som er i stand til å levere både militær tilstedeværelse, relevant militær slagkraft – og de rette holdninger.

4. HVA GJØR VI I NESTE LANGTIDSPROPOSISJON (2005 – 2008)

Det er dette som ligger til grunn for arbeidet med neste langtidsproposisjon. Vi skal utvikle et forsvar hvor transformasjon er en naturlig virksomhet for alle Forsvarets enheter, enheter som er gripbare, fleksible og anvendelige.

Det krever at hele Forsvarets organisasjon har vilje til kreativitet, nytenkning og tilpasningsdyktighet. Vi må skaffe oss rom for fleksibilitet – både mentalt, organisatorisk og økonomisk.

All endring handler om mennesker og faglig kompetanse. Vi må derfor ha større fokus på Forsvarets viktigste ressurs – personellet.

Forsvarets oppgaver, struktur og innretning har endret seg drastisk, uten at dette er tilstrekkelig reflektert i personellforvaltningen og utdanningssystemet.

Forsvaret trenger menn og kvinner med høy motivasjon og høy kompetanse. Forsvaret må kunne rekruttere og beholde de beste.

Vi må vi dessuten sørge for at rett mann og rett kvinne havner på rett sted. Vi må tørre å endre tilvante rekrutterings- og ansettelsesprosedyrer, slik at vi får de rette hodene i de rette posisjonene.

Vi må ha en kultur i organisasjonen der menn og kvinner med "blikk" for løsninger, det vil si riktig kompetanse og innstilling, besetter sentrale stillinger. Kreativitet, endringsvilje og – evne, i kombinasjon med solid faglig kompetanse, må være sentrale kriterier for fremtidens offiserer.

I fjor presenterte jeg 7 oppgaver for 2003. I år vil jeg nevne 8 viktige utfordringer som blir sentrale i den nye langtidsplanen og i arbeidet med å skape et enda bedre Forsvar.

4.1. Verneplikten som fundament

Den første utfordringen er knyttet til Forsvarets behov for de dyktigste og mest motiverte ungdommene. Forsvaret trenger et best mulig grunnlag for å rekruttere viktig og riktig kompetanse til Forsvarets oppgaver, hjemme og ute.

Skal vi klare dét, trenger vi verneplikten. Verneplikten er en bærebjelke. Verneplikten forankrer Forsvaret i det norske folk. Det betyr at verneplikten blir liggende fast. Og, et tilstrekkelig høyt antall ungdommer skal gjennomføre tjenesten.

Derfor må de som gjør sin plikt, oppleve den som positiv, lærerik og meningsfull, og de må få uttelling for å gjennomføre. Det vil si:

- At tjenesten skal være meningsfylt,
- At tjenesten skal gi verdifulle studiepoeng og
- soldatene skal ha økt dimisjonsgodtgjørelse for 12 måneders tjeneste.

Vi må sikre at verneplikten fortsatt har stor anseelse i samfunnet. Og, at de som gjennomfører får god uttelling for det i arbeidslivet.

4.2. Modernisert Befalskole

Den andre viktige utfordringen er å øke tilgangen på yngre befal med større erfaring. Disse trenger vi for å kunne besette lederfunksjoner og spesialfunksjoner på lavere nivå i Forsvaret.

Skal vi klare det må vi modernisere – ikke nedlegge – befalsskolene. Det får vi til ved å innføre et mer fleksibelt og mer operativt rettet utdanningsløp, slik flere befalsskoler allerede i dag er i gang med.

Målet er å få mange interessert i å bli befal. Dette krever et fleksibelt rekrutteringssystem. Det skal fortsatt som i dag være ett "rekrutteringsspor" direkte fra videregående skole. Det er viktig ikke minst for å rekruttere flere jenter. I tillegg skal vi kunne rekruttere personell direkte fra førstegangstjenesten blant de som tar ordinær verneplikt.

Dette gir både bred rekrutteringsbase, og tettere kontakt mellom befalsutdannelsen og verneplikten – tilknyttet et operativt miljø.

4.3. Mer erfarent befal på lavere nivå

Den tredje viktige utfordringen er mer erfarent befal på lavere nivå. Dette er viktig for å sikre personellets trygghet bedre, både i krevende og farlige operasjoner ute og under øvelser hjemme. Vi har det siste året opplevd tragiske ulykker i forbindelse med øving og treninger her hjemme. 3 unge menn omkom i fjor.

Skal vi unngå det i fremtiden, vil ett viktig virkemiddel være flere eldre og mer erfarent befal på lavere nivå, det vil si inntil "kapteinsnivå".

Et Forsvar med større evne, men mindre volum krever færre offiserer i toppen enn tidligere. Det vil derimot være behov for et større antall yngre, men erfarne offiserer, til operative oppgaver ute ved avdelingene.

Mer moderne og avansert materiell stiller også større krav til spesialisert kompetanse og erfaring. Vi må få til en personellstruktur tilpasset Forsvarets behov for alderssammensetting, kontinuitet, erfaring og kompetanse.

En løsning er å etablere et befalskorps på mer forutsigbare kontrakter. Den nye kategorien befal gis samme rettigheter og plikter som yrkesbefal, men med et kortere, forutsigbart ansettelsesforhold.

Utdannelsen og tjenestemønsteret legges opp slik at befalet, i samarbeid med eldre befal, opparbeider seg solid erfaring i stillinger på lavere nivå ved Forsvarets avdelinger.

Det er blant annet dette forsvarssjefen foreslår i ny befalsordning for Forsvaret.

4.4. Forutsigbar tilgang på personell til operasjoner

Den fjerde utfordringen er Forsvarets behov for mer stabilt og mer forutsigbart tilgang på personell til alle de operasjoner Forsvaret deltar i.

Operasjoner utenfor Norge er en naturlig del av Forsvarets oppgaver. Fra Tysklandsbrigaden etter 2. Verdenskrig til dagens operasjoner i Afghanistan går det en sammenhengende linje. Evne til å løse oppdrag ute, er en forutsetning for vår evne til å løse våre nasjonale oppgaver.

Forsvaret har derfor behov for forutsigbar tilgang på personell til denne type operasjoner. Personellet må være tilgjengelig når situasjonen krever det. Både oppgavene, og ikke minst den kompetanseoppbyggingen disse erfaringene gir, må fordeles mest mulig rettferdig på hele befalskorpset.

Forsvaret skal være en familievennlig bedrift som ikke overbelaster enkeltgrupper eller enkeltpersoner. Da må vi klare å skape rettferdige, fornuftige rotasjonsordninger og nødvendig kompetanseoppbygging for hele offiserskorpset.

Forsvarssjefen ønsker å åpne for å innføre beordringsplikt til internasjonale operasjoner for alt befal.

En slik ordning forutsetter at den praktiseres ansvarlig og fleksibelt, og at det eksisterer fornuftige rotasjonsordninger som gir mulighet til å ha et godt familieliv og et godt arbeidsmiljø.

Målsetningen er at rekruttering til denne type oppdrag først og fremst skal basere seg på frivillighet. Slik er det i dag. Muligheten til å beordre kan likevel bli aktuell for å forhindre at enkeltgrupper eller nøkkelpersonell i realiteten kan lamme oppdrag vi er forpliktet til å løse. Beordringsplikt kan i slike tilfeller vise seg å være en ønskelig sikkerhetsventil.

4.5. Fra støttestruktur til aktivitet og den spisse enden

Den femte utfordringen er behovet for å styrke Forsvarets operative og aktivitetsbaserte virksomhet.

Skal vi klare det må vi effektivisere støttestrukturen. Også støttestrukturen må bli mer operativ i sin fokus og sin organisering.

Forsvarssjefen legger spesielt vekt på innsparinger i Forsvarets logistikkorganisasjon, FLO. FLO vil i fremtiden primært ha ansvar for tjenester og produkter som ut fra beredskapsmessige og/eller operative grunner må produseres i Forsvaret.

Det innebærer at både nye organisasjonsformer, styringsprinsipper, konkurranseutsetting, og bortsetting eller offentlig-privat partnerskap vil bli vurdert.

Vi har dessuten betydelige utfordringer knyttet til de bemanningsreduksjoner som Stortinget i vedtak har pålagt Forsvaret. Nedbemanningen er dessuten et virkemiddel for driftsbesparelser som er nødvendig for omleggingen, og økt satsing på den spisse enden.

Både Forsvarets logistikkorganisasjon, Forsvarsbygg og andre elementer i støttestrukturen må ta sin del av årsverkreduksjonene. På den måten frigjøres ressurser til bedret forsvarsevne gjennom prioritering av øving, investeringer, beredskap og operasjoner.

4.6. Kvalitetsreform i Heimevernet

Den sjette utfordringen er behovet for en Heimevernstruktur som er bedre rustet til å møte trusselbildet nasjonalt, både som en del av territorialforsvaret og knyttet til sivil-militært samarbeid.

HV må bli bedre i stand til å konsentrere styrker der behovet oppstår, knyttet til spesialoppgaver. HV skal både bidra til å forebygge og bekjempe terrorisme og asymmetriske trusler, samt beskytte vitale samfunnsfunksjoner.

For å få det til ønsker Generalinspektøren for Heimevernet å gjennomføre en kvalitetsreform i Heimevernet. Det foreslås å kutte antallet i HVs oppsetning og endre distriktsinndelingen. Det foreslås dessuten å utvikle en kjerne av frivillige styrker på høy beredskap – innsatstyrker – som kan ivareta spesialoppgaver når behovet oppstår.

De mer tradisjonelle oppgavene lokalt vil ivaretas av forstrekningsstyrker og oppfølgingsstyrker, med tilstrekkelig trening og øving hvert år. For å sikre en heving av kvaliteten på Heimevernet, foreslås dagens ressurstilgang opprettholdt.

En omdefinering av HVs oppgaver og en strengere prioritering av oppdragene vil gjøre Heimevernet mer relevant, mer interessant, både for de dyktige menneskene som utgjør Heimevernet, og i forhold til det nye sikkerhetsbildet.

4.7. Et nettverksbasert forsvar

Den syvende utfordringen er behovet for et nettverksbasert forsvar, for mer effektiv beslutningsfatting og samhandling.

Skal vi klare å transformere Forsvaret, må vi ha en teknologisk standard som gjør det mulig å operere effektivt, alene, på tvers av forsvarsgrenene, og sammen med allierte styrker, både i og utenfor Norge.

Vi må bli mer nettverksbasert enn vi er i dag.

Ved bruk av ny informasjonsteknologi knytter vi kapasiteter og aktører sammen i et nettverk, på tvers av forsvarsgrenene, og på ulike nivåer i organisasjonen. Vi kan dermed gjennomføre militære operasjoner på en mer effektiv måte. Vi bedrer vår forsvarsevne.

I forsvarsbudsjettet for i år, har vi satt av ca. 224 millioner for å kjøpe LINK 16. Dette vil knytte sammen både F-16 fly, fregatter og MTB'er i ett felles nettverk, og gi et langt bedre og felles situasjonsbilde. Det gir viktige strategiske fortrinn i reelle operasjoner.

Vi vil ikke i neste 4-årsplan ha alle detaljer på plass. Men én ting vet vi; vi må vekk fra stasjonære og plattformorienterte strukturer, og etablere mer dynamiske strukturer som samvirker med hverandre.

Antall enheter og plattformer er mindre viktig. Samspill får langt større betydning.

Som et første skritt foreslår forsvarssjefen å samle de deployerbare kommando, kontroll og informasjonssystemene til en fellesoperative enhet. Enheten skal støtte deployering av norske styrker med strategisk og taktisk IKT, nasjonalt som internasjonalt. Hensikten er å styrke interoperabiliteten i hele Forsvaret.

Et annet bidrag er etableringen av en ISTAR-kapasitet sammensatt av moduler fra både 6. divisjon og Kystjegerne. ISTAR står for "Intelligence, surveillance, target acquisition and reconnaissance", og er et konsept for å integrere og synkronisere bruken av sensorer og informasjons-, etterretnings- og målangivelsesdata til støtte for operasjoner.

En norsk ISTAR-kapasitet skal være fleksibel, modulbasert, og kunne operere både innenfor en nasjonal og alliert ramme.

4.8. Strategisk styring av investeringene

Den åttende utfordring er bedre strategisk styring av Forsvarets investeringer. Operative behov skal tilfredsstilles raskere og bedre enn i dag, og kontrollen mellom strategisk og operativt nivå må bli tettere.

Likeså må forsvarsgrenene ha tettere dialog med departementet om jevnlig revisjon og justering av de investeringsporteføljene som foreligger. Dette gjelder både materiell og bygg.

Flernasjonalt samarbeid knyttet til innkjøp, vedlikehold, og opplæring er en annen forutsetning for å finansiere nye kapasiteter. Sammen med andre, kan små land som Norge få tilgang på utstyr og kapasiteter vi ikke oppnår alene.

Både hær-samarbeidet med Nederland, luftsamarbeidet mellom Norge, Danmark og Nederland, AWACS-flyene og samarbeidet om ny strategisk lufttransport, sjøtransport og lufttankingskapasitet i NATO er eksempler på dette.

5. AVSLUTNING

Jeg innledet med å peke på den rollen Oslo Militære Samfund har hatt i å tilrettelegge for dynamiske og fremtidsrettede forsvars- og sikkerhetspolitiske diskusjoner.

Det har vært rom for å gå på tvers av tradisjonell tenkning.

Vi lever i en tid hvor det å skape trygghet og frihet hjemme og ute, betyr at vi må flytte fokuset fra gårsdagens til morgendagens utfordringer.

Det er det transformasjon handler om; nye måter å tenke på, nye måter å handle på.

Utfordringene kan ta pusten fra noen og enhver. Det er mennesker og regimer i verden som har vilje til å påføre både egne innbyggere og våre samfunn alvorlige skader. Mennesker som ikke vil akseptere spillereglene for menneskerettigheter eller global samhandling.

Derfor tas det nå, både i Norge og i NATO viktige grep for å utvikle et forsvar som kan gi reell trygghet mot farene som truer. Et forsvar med reelle kapasiteter til å forebygge trusler og møte anslag der de måtte forekomme. Et forsvar som kan reagere raskt alene og sammen med andre. Det er derfor vi trenger transformasjon.

Jeg vil spesielt takke alle dere som med pågangsmot og entusiasme omstiller Forsvaret vårt her hjemme. Vi har kommet langt og, vi er på rett kurs. Våre styrker ute gjør en kjempejobb. Det klarer vi, fordi vi har omstilt hjemme.

Norge har i dag 1000 menn og kvinner ute i til dels svært farlige oppdrag. De gjør en enestående innsats for å forhindre terror, for å skape trygge forhold, og for å gi demokratiet en sjanse i hardt prøvde samfunn. De gjør en innsats som ikke vil bli glemt.

I 1915 kom det ut en studie om Norges krigspolitiske stilling, ført i pennen av oberstløytnant Sophus Christensen. I bokens forord var følgende advarsel:

”Bogen indeholder ingen militære Hemmeligheter, men er et Opgjør Nordmænd imellem og bør ikke komme i Udlændingers Hænder. Den bør derfor ikke udlægges paa offentlige Kontorer, Venteværelser, Jernbanestationer, Skydsstationer, eller på Steder, hvor Turister eller hvemsomhelst ellers kan komme. Heller ikke maa den sendes udenfor Landets Grændser.”

Om ikke lenge kommer langtidsproposisjonen ut. Dokumentet inneholder ingen militære hemmeligheter, men viser at vi er underveis fremover – mot transformasjon. Den må derfor gjerne komme i utlendingers hender, og jeg ser gjerne at den utlegges på venteværelser, jernbanestasjoner og offentlige kontorer. Jeg oppfordrer alle tilstedeværende til å lese den, og send den gjerne på mail langt utenfor Norges grenser.

Forsvaret har alltid engasjert. Neste langtidsproposisjon vil derfor bli lest, studert og kommentert. Det kjennetegner et fritt og sunt samfunn. Et samfunn det er verdt å kjempe for.

Takk for oppmerksomheten, og et riktig godt nytt år!